

ment tolerables i no inusitats, *aquesta aigua no danya, això no danya la salut*; alguna vegada, però poc, *un fruit danyat*; però més corrents: *això no fa mal al cos, a la salut*, i sobretot *fruita en mal estat* o *cucada* és el que es diu quasi únicament. Rebutja decididament com a no valencianes les dues primeres accs. del MGadea «causar perjudici», en lloc de *causar un perjudi* o simplement *fer mal*; i «maltratar o echar a perdre una cosa», car no es diu més que *malmetre* o bé *llançar a perdre*.

DAR, del ll. DARE id.; en el curs de la història del català, *dar* va anar essent substituït cada vegada més per DONAR, que se li féu sinònim, i acabà per convertir-lo en un verb defectiu; *donar* ve del ll. DŌNĀRE 'fer donació', derivat de DŌNUM 'do', i aquest, de DARE. □ 1.ª doc.: *dar* (en formes de futur com *daré, darem*), 1055, i 1060-1090; *donar, Homilies*.

El futur de *dar* apareix molt sovint en els juraments feudals dels Ss. XI-XIII, en frases en català pur o quasi pur i amb evolució fonètica catalana de les formes de les diverses persones: «potestate los en *daré* per directa fede ses enganno», c. 1055 (Balari, *Orig.*, 347); «postad li-n *darei* de ipso castello de Sancti Stephani», doc. ross. de 1074-1102 (*Li. Feud. Mai.* II, 234); 2.ª persona: «per quantasque vices podstad me-n daràs de ipsum castrum de Rechesèn», *Emp.*, 1074 (RLR III, 278); 3.ª persona «si de Bernard Baron minus venerit ipso castlan, a cui Gibert o *darà*, sí estie en ipsa pennora», c. 1066 (*Li. Feud. Mai.* I, 112); 4.ª pers.: «potestate, li-n *darems* sine engan», a. 1084 (*Cart.* de St. Cugat, p. 380); «de ipsum castellum --- nos poztad te-n *darem*», doc. ross. de 1074-1102 (*Li. Feud. Mai.* II, 234); i fins amb construcció causativa: «--- potestate mihi quieseritis --- *dar la* vos faré per rectam fidem», doc. de Besalú poc després de 1070 (*Li. Feud. Mai.* II, p. 14).

L'ús del verb *donar* com a substitut de DARE ja apareix en les *Homilies*: «cel qui *dóna* almosna a sson proxme fa bé, e a Déu plader e amor e onranza» (f° 2r9), «Nostre Seïnor --- que ns *do* alumenament de la sua virtud» (f° 4r22). Des del començament del segle, en efecte, ja veïem que *dar* i *donar* s'usaven com a equivalents i alternativament l'un al costat de l'altre: «que me-n *dés* delme (bis) e no me-n volg *donar* --- e pregé-li que me-n *donàs* lo delme e dix que no me-n *darie* gens» en un doc. de la Conca de Tremp de 1242 (P. Pujol, *Docs. Vg.*, 8.4-8); però ja per aquell temps predomina l'ús de *donar* quasi en les mateixes formes en què ha quedat establerta la supletivitat dels dos verbs en la llengua posterior, i així en un altre doc. poc posterior, de la mateixa col·lecció: «maestre Andreu *done-m* ço que obs m'és» (16.168).

En general la repartició de les formes entre *dar* i *donar* ha variat poc des de la fi del S. XIII fins avui. *dar* o *donar* inf., *dat* o *donat* part., *dava*, etc. o *donava* impf., *daré*, etc. o *donaré* en el fut., *daria*, etc. o *donaria* en el cond., quasi amb igual freqüència, mentre que *dant* i *dant, dau*, de present, *dés* del Subj. impf., ja

eren bastant més rares que les formes corresponents de *donar*; i en altres temps i persones els descendents de DARE han estat sempre excepcionals. L'excepció cabdal la dóna el text arcaic de les *VidesR*, on hi ha més formes del verb radical. En particular *deren* pf. 6 hi és freqüent: 261v2, 12v2, 77v2. En singular es digué *dé* (=oc. ant. *dè* o *det* DEDIT), que almenys en poesia encara trobem c. 1500 en «qui nos *dé* son cor» en el valencià Fenollar (21), i que restà fossilitzat en l'onomàstica: *Deusdè* és freqüent com a NP rossellonès (una dotzena en fonts ross. des de 1112 fins a la fi del S. XIV, *InuLC*, s. v. *Déu*), tal com oc. ant. i mod. *Daudè*; també en el cognom *Deulondé, Dellonder* (< *Deu lo-m dé* 'Déu me l'ha dat'). L'*InuLC* assenyala encara un cas de *deren* en un doc. de 1374 i un del pf. 4 *dem* en un de 1325 i «lo sens que *dem* per una saumada» en un de 1311. També a l'imperatiu tenim a les *VidesR* *da*: «*da-nos* poder que nós puscam venyar les tues injúries», f° 144r1, «*da-ho* a pobres», f° 23v1; traduïnt l'imperatiu llatí *da*.

Formes com aquesta sobrevisqueren llarg temps com a vulgar i de llenguatge especial, en particular en poesia medieval¹ i en la popular moderna. Les Cobles de «*Da-li* Miquel, porta'm a casa» foren imitades per Joan Timoneda, imprimint-les en un plec solter de c. 1555, i *da-li* ha restat fins avui amb caràcter quasi-interjectiu en la llengua general (veg. infra); en lloc de *da* del ms. P de les *Vides* el ms. B porta *dé*, que no és forma capritxosa car correspon a l'oc. ant. *dai*, i després reapareix en romanços i en la llengua popular, en combinació amb el pronom enclític: «Teresa, *dé'm* l'anell d'or / d'aquelles set pedres verdes», MilàF (*Romllo.*, 370.23), i *dé'm* pertanyent al llenguatge barceloní, el sentia jo encara c. 1920 (menys freqüent que *do'm*) en boca de barcelonins tan diferents com PCoromines i F. Valls i Taberner.

Les formes *do, das, dan*, en l'indicatiu són més xocants, entre altres coses perquè ja no es troben o a penes en els textos arcaics, si no és en Sant Pere Pasqual, val. S. XIII («bé-m *da* gran maravella», *Obras* I, 100), text del qual no ens fem (no sols mal editat sinó segurament interpolat, i potser apòcrif a trossos). Però en canvi apareixen en la poesia popular en tal quantitat que difícilment seran creacions capritxoses o modernes. La primera persona és freqüent i en rima: «ya l'aturaria yo! / --- al obrir-ne de la porta - punyalada ya li *do*», «reliquiari que li *do*: un punyal y un cop de sabre» (fets de c. 1700, recollit a Argenton), «el reliquiari que'ls *do*: / lo que 'l meu cor estimava»; capitula el comandant de Roses (c. 1795): «la rosa yo vo' la *do* - mes me quedo la ponsella, / em quedo deu-mil infants - qu'hi ha dins la fortalesa» (*Romllo.*, 224.21, 109.18, 111A.20, 88.10). Hi ha *do* en les *VidesR* (197v1) i com dic allí aquestes formes poden correspondre no sols al ll. DO de DARE sinó també a *do(n)* DONO de DONARE.

Aquí i allà és tant o més probable allò que això, com sigui que en les *VidesR* es conserva en gran part la -N' final, i en la poesia aquestes formes van acompanyades de les corresponents de DARE en les altres